

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการพัฒนาประเทศเพราะ การศึกษาเป็นส่วนสำคัญ ในการเสริมสร้างคุณภาพประชากรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจ และสนับสนุนให้การส่งเสริมให้มากที่สุด นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริม ความรู้ ความคิด และทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งตนมีส่วนร่วมอยู่ แล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการแก้ปัญหา และเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้นเพื่อให้การพัฒนาประเทศไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่หวังอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ จากหลายสาขาวิชาการ เพื่อจะได้แผนที่มีความรอบคอบ และมีคุณภาพดี ทั้งนี้เพราะกระบวนการ พัฒนาประเทศนั้นเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนมากหรือ อีกนัยหนึ่งมององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องด้วยมากมายทุกด้านอาทิเช่น ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปรัชญา และการศึกษา เป็นต้น ซึ่งสถาบันที่มีบทบาท และรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็คือ สถาบันการศึกษา ซึ่งจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อสนองความต้องการในระบบเศรษฐกิจของชาติที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ในสถาบันอุดมศึกษาก็ได้มีการกำหนดโครงสร้างต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายในการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530) จึงทำให้ต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพ และคุณวุฒิ โดยเฉพาะบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีเพิ่มจำนวนขึ้นและในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 7 ระหว่างปี พ.ศ. 2535 - 2539 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533) ยังมีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อให้บัณฑิตมีความเป็นบุคคลที่มีโลกทัศน์กว้างไกล มีความสามารถวิเคราะห์ด้วยเหตุผล และมีทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นในยุคสารสนเทศ และการเพิ่มบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานี้เป็นการศึกษาระดับที่สูงขึ้นเนื่องจากการศึกษาในระดับปริญญาตรีโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา การค้นคว้าวิจัย และเพื่ออกระดับวิชาชีพกับสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในลักษณะการค้นคว้าวิจัย

และการแสวงหาความรู้อย่างลึกซึ้งเฉพาะด้านนั้น เป็นการแสวงหาความจริงทางวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเป็นนักวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูงที่เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาระดับบัณฑิตศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดนั้น ต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปตามสภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนในการพัฒนาประเทศ และสังคม จากรายงานการประชุม และสัมมนาทางวิชาการ ของที่ประชุมคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย ทั่วประเทศ ครั้งที่ 5 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2530) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตซึ่งเน้นเรื่อง การพัฒนากำลังคนเพื่อให้ภายในประเทศให้สนองตอบต่อความต้องการของ ภาครัฐบาล ภาคธุรกิจ เอกชน และในสถาบันอุดมศึกษาเอง ตลอดจนเร่งส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนางานวิจัยให้มากขึ้น มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองต่อการพัฒนาการศึกษาของ ประเทศ โดยเฉพาะเน้นในส่วนที่จะช่วยพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นการผลิตบัณฑิต ในเฉพาะสาขาวิชาชีพที่ต้องการของประเทศ และได้ขยายการศึกษาขึ้นสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้น โดยได้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2521 (บัณฑิตวิทยาลัย, 2536)

การดำเนินงานของบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นตลอดเวลา 15 ปี ที่ผ่านมามีได้ เปิดรับนักศึกษาในหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ปัจจุบันสามารถเปิด หลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา 44 สาขาวิชา หากรวมกับหลักสูตรนานาชาติจะเป็น 46 สาขาวิชา นักศึกษามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 896 คน ในแต่ละปีการศึกษาจะมีจำนวนผู้สมัคร สอบคัดเลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5 เช่นในปีการศึกษา 2536 มีผู้สมัครสอบคัดเลือกจำนวนทั้งสิ้น 1,059 คน แต่บัณฑิตวิทยาลัยสามารถรับได้เต็มที่จำนวน ทั้งสิ้น 456 คน นักศึกษาสอบผ่านเกณฑ์ขึ้นค่าได้เพียงจำนวน 333 คน จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า มีบุคคลให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก

การที่มีผู้มาสมัครสอบคัดเลือก และศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นจำนวนมากนั้นน่าจะมี มูลเหตุจูงใจบางประการเนระพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญคือ แรงจูงใจ (Motive) ความสามารถ (Ability) หรืออาจจะกล่าวได้ว่า แรงจูงใจและความสามารถเป็น ตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์อย่างสำคัญ ซึ่งในศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษานั้นแต่ละคนอาจมีแรงจูงใจ แตกต่างกัน เช่น ต้องการได้รับความรู้ และประสบการณ์เพิ่มขึ้น เพื่อนำไปพัฒนางานในหน้าที่ให้

เจริญก้าวหน้า ต้องการเพิ่มวุฒิทางการศึกษา เพื่อนำไปประกอบการแสวงหาความก้าวหน้า และความมั่นคงในชีวิตราชการ บางคนอาจมุ่งหวังเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ความมีชื่อเสียง เกียรติยศ นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นอีกมากมายดังเช่น ในทฤษฎีมนุษยนิยมของมาสโลว์ (Maslow, 1970) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจที่สำคัญของมนุษย์ คือ ความต้องการ (Need) และได้มี สมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการ และพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด ในขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้าแทนที่ และไม่มีที่สิ้นสุด

2. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีก ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองจะเป็นสิ่งจูงใจของการเกิดพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับความสำคัญ กล่าวคือเมื่อ ความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที (Hicks, 1967)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความต้องการเป็นแรงจูงใจสำคัญของมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์แสดง พฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา อาจสรุปได้ว่า แรงจูงใจ คือ ภาวะที่ถูกกระตุ้นโดยความต้องการซึ่งจะ มาเข้าหรือชักนำให้อินทรีย์เกิดพฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ และความคุ้มค่าทางของพฤติกรรม ให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง แรงจูงใจอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้ คือ

(ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2518)

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง ภาวะของบุคคลที่มีความ ต้องการ หรือการแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ตามความชอบของตนเอง

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง ภาวะของบุคคลที่ได้รับการ กระตุ้นจากภายนอก ทำให้มองเห็นจุดหมายปลายทางและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไป

มาสโลว์ได้จัดลำดับขั้นของความต้องการจากต่ำไปสูง เริ่มจากความต้องการทางสรีระซึ่ง มาสโลว์เชื่อว่าเป็นความต้องการพื้นฐานที่มีแรงผลักดันรุนแรงที่สุด ถ้าความต้องการนี้ขาดจะเป็น แรงผลักดันให้บุคคลนั้น มีพฤติกรรมตอบสนองจนเป็นที่พอใจ จึงจะมีความต้องการขั้นสูงต่อไป การตอบสนองของความ ต้องการแต่ละขั้น ไม่จำเป็นต้องถึง 100 % ส่วนมากจะขึ้นกับแต่ละบุคคล (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2536)

นักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ก็อาจจะมีสาเหตุมาจากการได้รับการกระตุ้นจากแรงจูงใจภายนอก หรือเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในที่เป็นเหตุกระตุ้นให้นักศึกษาเข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือเอกแตกต่างกันไป เช่น มีนักศึกษาจำนวนมากที่ลาศึกษาต่อทั้ง ๆ ที่ทราบว่าการลาศึกษาต่อนั้น ไม่ได้เลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นเวลา 1-2 ปี เมื่อคำนวณเป็นเงินจนถึงเกษียณอายุราชการแล้วนับว่าเป็นเงินจำนวนมาก บางคนเป็นข้าราชการระดับสูงในระดับอำเภอ และจังหวัด เช่น มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าการประถมศึกษา เป็นต้น ซึ่งแต่ละคนเป็นผู้ที่มีเกียรติยศ ชื่อเสียงเป็นที่เคารพ แต่ทุกคนก็มาใช้ชีวิตการเป็นนักศึกษาที่เกือบจะมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งแรงจูงใจ และเหตุผลที่แต่ละคนมาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทแตกต่างกันไป (ทองหล่อ นาคหอม, 2535) ผู้วิจัยจึงสนใจในเรื่องนี้เพื่อทราบถึง ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจที่นักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบัณฑิตวิทยาลัยในการนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพเพื่อรองรับความต้องการในการศึกษา ตลอดจนใช้ประกอบการพิจารณาในการรับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในปีการศึกษาต่อไป เพราะสารสนเทศที่ถูกต้องนั้นจะเป็นข้อมูลที่ดีในการวางแผนกำหนดนโยบาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจของนักศึกษบัณฑิตวิทยาลัยต่อการเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านความมุ่งหมายทางการศึกษาของนักศึกษา ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านหลักสูตรหรือสาขาวิชา ด้านบทบาทของคณะหรือมหาวิทยาลัย ด้านอาจารย์ ผู้สอน และด้านทั่วไป

1.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

1.3.1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ มีขอบเขตอยู่ในนักศึกษบัณฑิตวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ซึ่งเป็นนักศึกษาใหม่ทำให้สามารถสอบถามถึงแรงจูงใจของนักศึกษาได้ดีกว่าและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ

1.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา คือ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ ของนักศึกษบัณฑิตวิทยาลัยต่อการเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

- 1.4.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ของกลุ่มตัวอย่างในวันเวลาที่ต่างกันไม่แตกต่างกัน
- 1.4.2 ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อ ในระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วัดโดยให้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และลำดับความสำคัญที่ได้จากแบบสอบถาม ถือว่าเป็นปัจจัย ที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.5.1 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น หมายถึง สถาบันระดับอุดมศึกษาที่จัดตั้งขึ้น ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2521 (บัณฑิตวิทยาลัย, 2536)
- 1.5.2 นักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย หมายถึง ผู้ที่มีสถานภาพเป็นนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยที่กำลัง ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.5.3 ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นหรือสิ่งเร้า ที่ชักนำให้ผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ในมหาวิทยาลัย ขอนแก่น ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาองค์ประกอบของแรงจูงใจเป็น 6 ด้านได้แก่
 - 1.5.3.1 ความมุ่งหมายทางการศึกษา หมายถึง ความปรารถนา หรือความต้องการของ นักศึกษาที่หวังจะได้รับการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม
 - 1.5.3.2 เหตุผลส่วนตัว หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย ที่เป็นแรง ผลักดันให้นักศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นเพื่อประโยชน์ที่นักศึกษาพึงจะได้รับจากการศึกษาต่อ
 - 1.5.3.3 หลักสูตรหรือสาขาวิชา หมายถึง หลักสูตรหรือสาขาวิชา ที่เปิดสอนในระดับ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - 1.5.3.4 บทบาทของคณะหรือมหาวิทยาลัย หมายถึง ผลงานหน้าที่ หรือชื่อเสียงของ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีส่วนช่วย และสนับสนุนต่อการพัฒนาการศึกษาสังคมประเทศชาติ ซึ่งเป็นที่ ยอมรับของคนทั่วไป ตลอดจนความพร้อมในการจัดการศึกษา
 - 1.5.3.5 อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์หรือบุคลากรอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการสอนใน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - 1.5.3.6 ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจทั่วไป หมายถึง แรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเข้าศึกษาต่อใน ระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ เช่น ผู้อุปการะ ความต้องการ ของหน่วยงาน ค่าเล่าเรียน ความรู้ความสามารถของนักศึกษา บรรยายภาค และสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อให้ทราบตัวแปรทางจิตวิทยา ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจซึ่งนักศึกษาได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และนำตัวแปรเกี่ยวกับ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจมาใช้ ในการปรับปรุง การเรียนการสอน

1.6.2 เพื่อเป็นข้อมูลแก่บัณฑิตวิทยาลัย ในการนำไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

1.6.3 เพื่อเป็นข้อมูลแก่หน่วยงานต่าง ๆ ในการให้การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรเพื่อ การพัฒนาความรู้ให้สูงขึ้น